

פתח דבר

חינוך טוב תלוי גם, אבל לא רק, באיכות המורים. טענה זו נכונה עתה יותר מאשר מעתיד, דווקא בעת שנדמה כי בזכות המידע הרוב הנגיש כמעט לכל אחד אפשר ללמוד ללא מורים, וכי מוסד בית הספר אינו מתאים עוד לשמש מסגרת חינוכית ולימודית לילדיינו. התפזרות מערכות החברה לצד התמורה החברתיות-כלכליות המתחללות במדינות רבות, ובהן ישראל, מקנות משנה חשיבות לתפקיד המורה כאישיות מהנכת ומקצועית המנותת את תהליכי הלמידה של התלמידים. בחלוף השנים נעשית ההוראה טובענית, מרכיבת ודינמית יותר, ואין לבחון אותה מבעד לעדשות הפשטיניות של העבר.¹ מתוונת זו נובע שיפור איכות המורים איננו תוצאה של מהלך חדר-פער וחדר-מדי, אלא הוא מהלך ורב-מדי המחייב ראייה ורבה וכוללת של מקצוע ההוראה. אלו הם הרכיבים העיקריים במהלך זה: (א) משיכת מועדים בעלי גמישות, יכולת וכישורים גבוהים; (ב) הכשרה ראשונית המבוססת על שילוב ממשמעות של לימודי עיוניים והתנסות מעשית עשרה; (ג) קליטה תומכת בשדה של בוגרי תכניות ההכשרה, שתעודד אותם להמשיך לעבוד במקצוע; (ד) טיפול מקצועי מתחכם של המורים במהלך הקריירה שלהם.

הספרות המקצועית הבינלאומית בשני העשורים האחרונים גדרה בדינמיות בנושא רפורמות בחינוך, תכנון וחקגן. רפורמות בהכשרה להוראה הן רכיב מרכזי וחשוב ביכולת לשפר את החינוך כולו, כפי שמציעים קנת זימפר וננסי האווי. לדעתם, שלושה תנאים הכרחיים לשיפור זה: גiros מועדים אינטנסיביים לההוראה, השרותם ושמירתם במערכת החינוך.² שלושת התנאים הללו זה זהה: נוכל לגייס מורים טובים אם הבוחרים במקצוע יראו בההוראה עבודה מספקת ומפרנסת שמתנהלת בסביבה תומכת; נוכל להכשיר טוב יותר מועדים בעלי נתוני פתיחה אינטנסיביים יותר; וכן נוכל לשמר מורים טובים במקצוע אם

הפרופסיה תזכה בתמיכה ציבורית נחוצה, המתחatta בין השאר במשאבים פיננסיים. ההתמודדות עם אתגר זה מחייבת בראש ובראשונה הבעת כבוד והערכתה כלפי המורים מצד הציבור, רשותו שלשלטון והתלמידים. בנוסף על כן, היא מחייבת תנאי העסקה ושכר מושכים, שיוכלו להתחזר בתנאים המוצעים במקצועות אחרים בשוק התעסוקה, וכן הכשרה הולמת במוסדות בעלי יוקרה אקדמית. לבסוף, כדי שהרפורמה תהיה בת מימוש יש לשתף מורים ואנשי חינוך בתכנון מהלכיה. בשנים האחרונות לא התקדמנו בעבר מימוש התנאים ההכרחיים הללו בישראל, ולפיכך אין ביכולתנו ביום להתמודד עם האתגר של שיפור כוח ההוראה במערכת החינוך.

מסוף שנות התשעים של המאה ה-20 נזונות ההוראה והכשרה המורים בישראל במצוקה קשה: פוליטיקאים, כלי התקשורות ובעלי עניין מוחגים כלכליים מאשים את המורים בהישגים הנמוכים של התלמידים היישרלים ב מבחנים הבינלאומיים; קבועי המדיניות במשרד החינוך והoceר משלחים במורים ומקצחים שוב ושוב בתקציבים שנעודו להכשרתם; תלמידים והורים תוקפים מורים מילולית ופיזית; ועודות, לעיתים במניין עצמי,

.1. צ' למ, "הקדמה לדין בבעלית תיאוריה של הכשרה מורים", דפים 32 (2001), עמ' 132-150.
N. L Zimpher, and K. R. Howey, "The Politics of Partnerships for Teacher Education .2
Redesign and School Renewal," *Journal of Teacher Education* 56, 3 (2005), pp. 266-271

בוחנות את ההוראה ואת ההכשרה להוראה ומציאות רפורמות שלא ברור כלל כיצד יתרמו לアイcotת ההוראה; ומעבר לים מגיעות הדיוו של השיח המפקף ביעילות הכשרה המורים ובעצם נחיצותה. ההוראה נתפסת בזיכרון כמצווע כפוי טוביה, מוכחה ונחותה. מה הפלא אפוא שבשנים האחרונות צעירים ממעטם לבחור בו?

מצוקת ההוראה והכשרה המורים בישראל גברה בעקבות פרסום מסקנות הבינאים של "כוח המשימה הלאומי לקידום החינוך בישראל" (ועדת דוברות) בדצמבר 2004, והיא הגיעה לשיאה לאחר פרסום המסקנות הסופיות במאי 2005. ההדלות מושלחן הוועדה יצרו בזכיר תיסעה נגד מצועו ההוראה ונגד מוסדות ההכשרה להוראה, בעיקר המכילות לחינוך. הוועדה המליצה לחולל רפורמה מרתקת לכת בהוראה ובכחירה להוראה, שמעוגנת בשיקולי שוק כלכליים ובתפיסה אידיאולוגית ניאודישמנית. להמלצות אלו, במקומם שייפויו השפעה חיובית, הייתה השפעה שלילית מידית: חלה עלייה במספר המורים הותיקים שביקשו לפרוש מערכות החינוך, ובה בעת חלה ירידת במספר הפונים ללימודי ההוראה; החלטתה לצמצם את מספר המכילות האקדמיות לחינוך באמצעות איחוד בין מוסדות פגעה קשות בכמה מן המוסדות, שעתידם הפק להיות לוט בערפל; והשתו קיצוצים מצטברים על מערכת ההכשרה להוראה שדרלו את סגל המכילות האקדמיות לחינוך והביאו להקפת הפיתוח האקדמי והמצווע שלhn.³

הפגיעה בכבוד המורה ובמנונין המצווע של המכילות האקדמיות לחינוך דזרודה את מצועו ההוראה לשפל שאין דוגמתו דוקא בעת שהתעורר צורך לאומי לקדם את המצווע ואת מסגרות ההכשרה שלו. הרפורמה שהציגו ועדת דוברות – כמו רפורמות שהציגו ועדות אחרות – הונגה על ידי גורמים שאינם מומחים בתחום ההוראה והכחירה להוראה. במשמעות שחבר צוות אקדמי מתוך החינוך בראשות פרופ' יצחק קשתי נכתב: "ביחס לבניה ולרמה של תכניות הלימודים במוסדות אלה [המכילות האקדמיות לחינוך ולהכשרה מורים], וגם במסגרת להכשרה המורים של האוניברסיטאות, אנו סבורים שיש להשair זאת לבחינה של גופים מצועים, ואין זה עניין לעיסוקה של ועדת דוברות".⁴ מסיבות אלו ואחרות לא הצליחו הרפורמות המוצעות לשמש מנוף לשיפור תדמית המצווע. אדרבה, היה להזנה שלילית מצטברת על תדמית זו – הפגיעה שכבר ניכרת במחסור הגובר במורים במדינתה.

גיימס קלדרהיד סוקר את הרפורמות שהתחוללו בעשר מדינות ברחבי העולם בעשור האחרון של המאה ה-20 ומראה כי הרפורמות המציגות תוכנו עם אנשי המצווע, בשיתופם ובהסכמהם. לדבריו, לרפורמות כאלה, גם אם הן מחייבות את המורים להשקייע יותר ללא תגמול הולם, יש סיכוי הרבה להצלחה. כך הוא כותב:

אפשר אפוא לצפות שבמאצים לשפר את יכולות החינוך תהיה עדיפות לעניינים הנוגעים להכשרה להוראה ולתמיכה במורים... ברוב מדינות המערב רק לעיתים רחוקות רואים בהכשרה

.3. מאמרי הספר נכתבו ברובם בעיצומו של הדיון הנרחב שהתעורר לאחר פרסום המלצהה של ועדת דוברת, ששחף את הציבור ואת אנשי המצווע. עובדה זו ניכרת בהתיחסות הכלולתי בספר למסמך זה, שהפך מאוחר יותר לRELONET פחotta.

.4. י. קשתי ואחרים, "הערות לדוח' דוברות", פנים 31 (יוניואר 2005), <http://www.itu.org.il/Index.asp?ArticleID=4839&CategoryID=749&Page=1>

המורים ובפיתוחם המקצועני המתחמץ מפתח לשיפור החינוך, למעשה, בכתה מדיניות במקומם שהמורים ומורי המורים יוכו לתמיכה, הם נתפסים כחלק מהבעה... מדיניות הממשלה מתמקדת בהוצאת השליטה מידי המורים ומכシリיהם, והכשרה מוחלפת בהנחיות וברגולציה... אין ספק שעל קובעי המדיניות להעניק הערכה גבוהה הרבה יותר את מוכנות העבודה של מורים, את תרומתן של הכשרה ראוייה ושל תמיכה הולמת במורים, ואת חשיבות השמירה על סביבת עבודה שמעודדת ומטפחת התלהבות, מrex, מחויבות ומומחיות בקרב המורים.⁵

הספר של פניכם משמש את כולכם של אנשי המקצוע בתחום החינוך והכשרה המורים בכל הנוגע לסוגיות מרכזיות בהוראה ובכחירה להוראה. הוא יוצר פסיפס של התרבותו ופתרונות שעשויים להאריך עניינו של כל אזרח משכיל שהחינוך בישראל קרוב לו. מאמרי הספר הם פרי עטם של רבים מחברי הפורום "הכשרה להוראה להוראה לפופוליסיה אקדמית", שפועל במכון ונ ליר בירושלים בסוף שנות התשעים ובשנים הראשונות של שנות האלפיים. הספר מחולק לארכעה שעריים ומתוקם מעיסוק בהיבטים כלליים של ההכשרה להוראה לעיסוק בהיבטים מקומיים וספציפיים שלה. הוא נפתח בהתבוננות פילוסופית ונחتم בתהבוננות מעשית. כלamar, או כתוב עמדה, דן בסוגיה מסוימת בהקשר בינלאומי ובקשר מקומי ומציע דרכים מוגדרות לקידום ההוראה והכחירה להוראה בישראל. האם עולה מן הספר תכנית מובנית וסודורה לרפורמה? על כך ננסה להסביר המשך שלו. השער הראשון, "תהליכיים ומגמות בהכשרה מורים: רקע ההיסטורי והשוואתי", סוקר תהליכיים ומגמות בתחום ההכשרה להוראה מנוקדות מבט עולמית ומציג בחינה היסטורית ממוקדת של תהליכיים ומדיניות בהכשרה להוראה בישראל. תמר אריאב מתארת במאמרה את המשבר העולמי בהכשרה להוראה שלוש נקודות מבט: סוציאליגית, פרופסионаלית ומחקרית. ניסיונותיהן של כמה מדיניות להטמודד עם מתחטאים ברפורמות שיושמו בתחום זה, שלහן כמה מאפיינים מסווגים: פוליטיזציה, מחסור במשאבים, פעולות חקיקה והידוק הקשר שבין התיאוריה למעשה. ואולם, ובכותמן הרפורמות מאופיינות גם בסתיירות פנימית, שהבולטות שבהן לדבירה הן אקדמייזציה מול דה-רגולציה והכרה בחשיבות היפוי המקצועי מול נקיטת מלים לבילתו. אריאב טוענת כי לפרטונאות פשטיניים, זולים ו מהירים אין סיכוי לחולל שינוי אמיתיים, וכי הם גורמים נזק למערכות ההכשרה הקיימות. היא מציעה שמונה אפקטי פועלות, בטענה שנחוצה פועלות רבת-ערוצים בمعנה למשבר וב-מקורות.

יובל דרוור מציג סקירה היסטורית של נושא ההכשרה המורים בישראל מאז שנות השישים של המאה ה-20 ועד היום. דרוור סוקר את עבודתן של 15 ועדות בנושא ההכשרה להוראה במטרה להשתמש בעבר כ"כללי" עוז לקביעת מדיניות להוועה ולעתיד". הוא חושף את המשותף להמלצותיהן של הוועדות שנסקרו ודן ביישומן החלקי. לאחר מכן, דרוור מפנה את הרפורמות שהציעו הוועדות במטריצה שעשויה לשמש כליעודם בידי מקבלי החלטות. כפי שעהה מן המטריצה, יש להת总队 בשני מסלולים מקבילים: לשפר את

J. Calderhead, "International Experiences of Teaching Reform", in V. Richardson (ed.), .5
Handbook of Research on Teaching, 4th edition, Washington D.C.: American Educational Research Association, 2001, pp. 793-794

המצב הקיים ובכד בכד לחולל שינויים יסודיים (ממעלת שנייה). השער השני, "העצמה תרבותית וחברתית של המורים כמחוללי שינוי", מציג תפיסות עולם הנוגעת לchinוך מורים חשבנים וב的日子里 יכולת לחולל שינויים במערכות החינוך. מhabiri המאמרים בשער זה מוחזקים בעמדה ביקורתית המצפהאנשי chinוך וממוסדות ההכשרה שלהם שלא לשמש סוכני חברות שמרתם לשמר את המצב הקיים אלא גורמי טרנספורמציה והבניה מחודשת בחברה. הכותבים מציעים לסרטט את דמותו של המורה הרצוי, שאלה צריכה לשאוף ההכשרה להוראה. נمرוד אלני קורא להכשר "אנשי chinוך ראויים לשם" באמצעות טיפוח אישיות פרופסונלית-אקטיביסטית המושתת על השקפת עולם דמוקרטית-הומניסטית ועל אתיקהchinוכית. הוא מציע לכלול בתכנית ההכשרה להוראה תשתיות השכלה ותרבותות (סוגים של אוירינות), שיישמו בסיס אינטלקטואלי בעבודת המורה, ולקיים דיאלוגים פדגוגיים מעיצימים, שיספקו למורה מסד לפיתוח עמדה של נדיבות כלפי תלמידיו.

גם אריאלה עצמן רואה במורה אינטלקטואל שמלאכת ההוראה שלו מתמקדת בחשיבה האנושית. בהתבססה על הגישה הרמנוניטית של היינגר, עצמן משווה את מלאכת ההוראה לצירות אمنות. לטענתה, מערכות הכשרה המורים שמעוגנות בחשיבה קלקליטיבית-טכנולוגית משתפות פעולה עם הממסד ופוגעות בטיפול החשיבה של מורים ותלמידים ובפוטנציאל המשחרר של תהליך ההוראה-למידה. רון הווענה קינן מביעים טענה דומה: מוסדות ההכשרה להוראה מתנזרים מתפקידם לשינוי חברתי ומעצבים אנשי chinוך בעלי זהות מקצועית וזרות תפקוד הרצויות לממשל. לטענתם, ההוראה נתפסת כפעילות השיכת לעולם העמל ולא לעולם הצווארון הלבן. לפיכך, ההכשרה להוראה פועלת להשתתת "שחבור חברתי" (social reproduction) של המורים, ככלומר שהזorder המבנה והדפוסים החברתיים הקיימים, ואילו המורים פועלם להשתתת שחבור חברתי של תלמידיהם. הם וקינן טוענים כי על המוסדות להכשרה להוראה להתנק מהחזרה השחבור ולקבוע מחדש את התפקידים החברתיים שהם מוכנים לקבל על עצמם. השער השלישי, "שינויים מערכתיים בהכשרה להוראה", מתמקד בשלושת החומרים: מבנה תכניות ההכשרה, מישכת האוכלוסיות הבוגרות למקצוע ההוראה ומצוות מוסדות ההכשרה במערכות ההשכלה הגבוהה. מאומה של שלומית אבדור מציג דגש חדשני בהכשרה להוראה, לבורי תואר אקדמי, שיש בו שלושה נדבכים: הכשרה טרום-תפקידית קצרה שאורכה סמסטר אחד; ההכשרה בمعدן "מורה מתמחה" שאורכה שלושה סמסטרים ובסיופה יקבל המורה תעודה הוראה; הכשרה תוך-תפקידית במסגרת לימודי לתואר שני המתקדים בחתמהות פרופסונלית בחינוך, מן הסמסטר החמישי ואילך. לדברי אבדור, הדגם מציע רצף יעיל של הכשרה ופיתוח מקצועית והוא עשוי למשוך מועמדים בעלי נתונים גבוהים. בדוגמה זה טמון, לטענתה, פוטנציאל להידוק הקשר שבין הממד האקדמי לממד המעשי בהכשרה, אולם הוא מחייב ביסוס מערכתי מוסדר בין מוסדות ההכשרה לבין מערכת החינוך. לדגס זה יש גם השלכות על תוכני הלימודים בהכשרה ועל תהליכי ההוראה-למידה בתכניות ההכשרה.

העניין במועמדים בעלי נתונים גבוהים עומד גם בМОוד מארה של דרורה כפיר. נוסף על מסלולי ההכשרה הרגילים, אשר פונים אל אוכלוסיות מוכרות, מציעה כפיר מסלול חלופי המועד לאקדמיים המבקשים קריירה שנייה. לדעתה, גiros כזה יביא למערכת

החינוך אונשיים משכילים, בוגרים ומנוסים, שבחרתם במקצוע מושכלת ובטוחה והмотיבציה שלהם לעסוק בהוראה גבוהה. מועמדים כאלה עשוי יהה לשלב בהוראה בתום הcersה קצרה מאוד, מתוך ליווים בתהליך ההשתלבות במקצוע ודגשה לפיתוחם המקצועי. כפי רעליה העזה זו לנוכח הקשי לגיס להוראה מקצועי רואויים במסלולי הcersה המסורתיים ולנוחה המחסור הצפוי במורים בישראל. גם אברחות יוגב מוטרד מן הירידה המתמשכת במספר הנרשמים להcersה להוראה מצד אחד, ומן העליה בשיעור המורים המבוגרים בשדה מצד אחר. לטענתו, כדי למשך מועמדים איקוטיים ורבים יותר להוראה יש לשפר את תגמול המורים ואת תנאי העבודה. יוגב מציג שלוש חלופות להעצמת המכילות לחינוך ולשדרוגן ומדגיש כי הקמת אוניברסיטה רב-מכלתית להוראה היא החלופה העדריפה בעניינו. הוא סבור כי אוניברסיטה זאת עשויה לתורם להגדלת מספר הפונים ללימודיו ההוראה ולהעלאת איקוטם, וכן לפיתוח המכילות ולSHIPOR תדמיתן.

שני שינויים מערכתיים נוספים במאמרם האחראוני בשער זה. קראי סמית ורבקה רייכנברג עוסקות בחשיבותה של התמחות כקשר בין שלב ההcersה הראשונית לבין התפתחותו המקצועיית המשמשת של המורה. המחברות מציעות מודל התמחות חולפי לזהה הקיימים יומם. המודל המוצע ארוך יותר, מעבר יותר את מוסד ההcersה, מכשיר את המורה החונך לתפקידו, מתעד כלכלת ומוסתים ברישוי חיצוני (לא מטעם משרד החינוך). מאמרה של צפורה ליבמן דן בסוגיות מבחני רישוי למורים כחלק מתנוועת הסטנדרטים, שרכיב מרכזי בה היה קביעת יודי ביצוע ובדיקות באמצעות מבחנים מסוובכת. ליבמן מראה שבחשש מדיניות, שבחן אין כלל מבחני רישוי למורים, הישגי התלמידים במבחנים בינלאומיים גבוהים דווואק. לטענתה, הרכיבים החשובים ביותר בהוראה אינם ניתנים למדידה והישגי התלמידים אינם הקритריון היחיד או המדריך החשוב ביותר לתפקוד המורה. היא מעלה נימוקים בעד ונגד מבחני רישוי למורים מתחילה, ומסכמת כי חסרונותיהם של מבחנים אלו הוכחו ב厶קרים אמפיריים ואילו יתרונותיהם זכו ל证实ica מחקרית דלה ביותר. באשר לישראל, ליבמן מציעה שבחני הרישוי יציבו דרישות מינימום לכל מורה, שייהיו בעלי אופי דינמי ומתחמש, שיישומם יעשה בהדרגה ושהם יעודכו מעת לעת. הסטנדרטים המכתייבים את יודי מבחן הרישוי ייקבעו בשיטתוף פעולה עם המורים ומוסדות ההcersה ומתחזק התחשבות בשנות בית הספר ובצורךם הייחודיים. ליבמן מדגישה כי הרישוי חייב להיות חלק מהALK כולל של התפתחות מקצועית של מורים וכי יש לבחון בקפידה את עולתו של מהלך זהה.

השער הרביעי, "שינויים בבית פנימה: בין הcersה אקדמית לניסיון מקצועי", מתמקד בשינויים בתחום מערכת הcersה, משלב ההcersה הראשונית ועד לפיתוח המקצוע של המורה. ביצוע השינויים אלה נתון בעיקר בידי מוסדות ההcersה – שלא כמו השינויים המערכתיים המוצגים בשער השלישי, שעל ביצועם מופקדים גופים חיצוניים. המאים בשער זה עוסקים בתפיסות אפסטטולוגיות המנוחות את תהליכי ההcersה, שלמרות היותן שונות זו מזו יש בינהן קווי דמיון.

שלמה בק מציע מסגרת הcersה ייעודית המיועדת לתלמידים לתואר שני (בקב' הוא קרוב לעמדותיה של אבדור). בהcersה זו הידע העיוני במקצועות ההוראה – ידע דיסציפליני והשכלה כללית – יילמד לפני הcersה להוראה. בALK ההcersה עצמה חשוב ללמידה ידע עיוני בחינוך, אשר ישמש בסיס אינטלקטואלי-חינוכי למורה בעתיד; הידע המעשי יילמד

באמצעות התנסות בשדה, שחלוה בסדנה המחברת בין התיוריה למעשה. מודל זה, המבוסס על גישתו של אריסטו, נתמך במערכות שותפות בין מסגרות ההכשרה לבין בתים ספר במערכת החינוך.

רעיון זה של הבנית ידע המורה מנהה גם את מיכל צלרמאיר, שמתמקדת במעבר מ"השתלמות מורים" ל"פיתוח פרופסיוני של מורים". לב לבו של תהליך הפיתוח המקצועי הוא מחקר פעללה של מורים – תהליכי מעגלי הנע מן הפרויקטיקה לתיאוריה וחזר חלילה. צלרמאיר בוחנת את רכיבי מחקר הפעולה, את יתרונותיו ואת הקשיים הכרוכים בישומו. היא מודה שהמחקר טרם הצליח להוכיח את ההשפעה החיוונית של מחקר הפעולה על התפתחותם המקצועית של המורים, אך היא סבורה כי שילוב מחקר כזה בתכניות לtower שני למורים עשוי להיות הקלש הולם וمبטיח לבחינותו. התכונות פנימית נוספת נספפת מציג אשר שקד. שקד, כמו בק, מבקר את הגישה היישומית, אולם הוא עושה זאת באמצעות ניתוח של טיפולוגיה ובבה ישיה דפוסים קיימים להדרכה פדגוגית. כל הדפוסים האלה, מן הפשוטים ועד המורכבים שבhem, מתבססים במידה זו או אחרת על שיעורי הדרכה ולא על בית הספר – ואילו שקד תומך בגישה התנטזותית-קונסטרוקטיבית בהכשרה להוראה, שמעוגנת בתתנסות בשדה כמצע לצמיחה תובנות על המעשה החינוכי.

את השער חותם מאמרה של דיינה סילברמן-קלר, אשר עוסקת בחשיבות הפרופסionalיזציה של החינוך הלא פורמלי. בית הספר ביוםינו המסגרת החינוכית הבלבדית למידה של ילדים ונערים, וכן למסגרות החינוך הבלתי פורמלי תפkid מרכזי בתחום הלמידה. המלדים במסגרות הללו פועללים על פי פדגוגיה שונה ובמערכות בעלות מאפיינים שונים מלאו של בית הספר. סילברמן-קלר מציעה הכרה דורשנית לעובדי החינוך הבלתי פורמלי: לימודים לtower ראשון, שבhem תודגש הלמידה הפנו-נולוגית-התנטזותית, ולימודים לtower שני, שבhem יודגוו היבטים הארגוניים-מינימליים והпедagogיים-לימודיים. אמן עצם קיומן של מסגרות ההכשרה אלו מותנה בשינויים מערכתיים חיצוניים, ואולם התפיסה המנחה את מהות ההכשרה בהן מתאימה לתפיסה המאפיינת את המאמרים האחרים בשער זה.

הספר נחתם במאמר פרי עtan של העורך, הבוחן את נושא הקשרות עובדי ההוראה והחינוך משLOW נקודות מבט: הראשה מסכמת את אפיוני המשבר בהכשרה להוראה כפי שהם באים לבייטו במאמרי הספר; השניה מפנה את הפתורנות המוצעים במאמרים העוסקים בהתמודדות עם המשבר. פתרונות אלו מוצגים כתיקונים המספקים תקווה וסיכוי; השלישית מציגה הערכה ביקורתית של העורכות באשר לsicונים האורכים להכשרה המורים בישראל ולסיכון לשיפור עתידה.

מטרת הספר לשמש במאמר מגוון הדנים בהכשרה המורים בעבר ובווהה, מתוך הפניות המבט אל העתיד. המאמרים מיטיבים לבחון את העמדות, את המסקנות ואת המלצות הרבות בתחום ההוראה והקשרת המורים ולהעמידן על בסיס רחב של עין ומחקר. שאיפתנו המקורית, בעת גיבוש מאמרי הספר, הייתה להציג קולות מגוונים עוד יותר, למשל מן המגזר הדתי ומן המגזר הערבי. מאצינו בעניין זה לא נשאו פרי, ועל כך אנו מצורות.

הספר מיועד למגון רחב של קוראים: לציבור המקצועי בסוגיות של חברה וחינוך;

לקובעי מדיניות למיניהם – פוליטיקאים, אנשי מינהל החינוך ואחרים; לעוסקים במלאתה החינוך, המתלבטים מדי יום ביום בהליכתם בדרך; ולאלו השוקלים לפנות למקצועו ההוראה. תקוותנו שהספר יעורר עניין בקרב רבים, שהרי כולנו קשורים בקשר ישיר או עקיף למערכת החינוך.

נושא אιכות ההוראה הוא בנספנו: מערכת חינוך טובה היא תנאי הכרחי להצלחתנו החברתית, הכלכלית והמדעית בעולם הגובל. כל נראת במורים דבר מוכן מאליו; כל נזולם בהם ובל נגיח כי השורות תהיינה מלאות תמיד. علينا להתאמץ מאוד כדי שיהיו לנו מורים טובים ורואים, ובמידה מספקת.

ראויים לודות כל הכותבים בספר זה. תודה ננתנה גם לד"ר שמשון צלניקר ולפרופ' גבריאל מוצקין, ראש מכון ון ליר בירושלים בעבר ובווהה, על שאפשרו את הוצאתו לאור של ספר זה. כמו כן שלוחות תודתנו והערכתיו לפروف' דן ענבר, עורך סדרת מדיניות חינוך ופרוגזיה במכון, אשר ליווה את תהליך הפקת הספר. אנו מודות גם לצוות העריכה וההפקה במכון: לשירה סורני, ראש מחלקת הפרטומים, על עבודתה המסורה והמקצועית, להרצליה אפרתי ולרונית טפיירו על עריכת הלשון הקפדנית, ולヨונה רצון על התיאום בין כל המשתתפים בהפקת הספר. לבסוף, תודה לאנשי הוצאה הקיבוץ המאוחד על ההפקה המשותפת.

מאי 2007

דרורה כפיר ותמר אריאב, עורכות